

Straatfilosofie

‘Dit is wat ik ben, wat ik denk, wat ik weet en wat ik zoek
 Alles wat ik deed en doe, staat geschreven in m’n boek’
 – APPA, ‘Straatfilosoof’

Lieve lezer,

Het was 2007, ik was elf jaar oud, en de rapper Appa dropte zijn debuutalbum *Straatfilosoof*. Binnen een week stond het op mijn mp3-speler – *mijn pad doet pijn om op te lopen, heb weinig om op te hopen* – binnen nog een week kende ik de meeste nummers uit mijn hoofd – *ik verdedig m’n principes, heb je daar geen respect voor, dan krijg je maar de tyfus* – en niet lang daarna spitte elke boy in de buurt mee – *ik heb m’n ogen open, ik ben geen blinde spreker; zolang ze niet doof zijn, zal ik tegen de blinden spreken*. De rauwe teksten charmeerden me zo erg dat ik mezelf ook straatfilosoof begon te noemen.

Straatfilosoof is een politiek album, over klassenverschillen, racisme en moslimhaat, en hoe Nederland omgaat met ons allochtonen. Met zijn tong als middelvinger berispt Appa het Westen om de dubbele moraal: aan de ene kant grootspraak over beschaving en mensenrechten, aan de andere kant de onophoudelijke uitbuiting van de rest van de planeet. Het is een eerlijk album. Zijn trau-

ma's, frustraties, hoop en bovenal de revolutionaire oproep tot verandering zijn vervlochten door elk nummer.

Toen ik op straat rondhing en mezelf en mijn omgeving probeerde te begrijpen, was Appa's straatfilosofie een belangrijk houvast. Het leek alsof hij over mijn leven rapte. Over mijn thuis, mijn huid, mijn manier van spreken, de wereld die ik beleefde en alles wat ik om me heen zag. Wat me nog wel het meest aansprak was dat het album zowel over hemzelf gaat als over de maatschappij waarin hij zich bevindt. En wat hem in mijn ogen tot een echte filosoof maakt, is dat hij beide consistent doordenkt en daarin een coherente reflectie én kritiek op de maatschappij biedt. Dat is ook de methode voor mijn eigen filosofiestijl geworden.

De titel van dit album heeft in mijn hoofd een positieve connotatie bij het woord 'filosoof' gezaaid; ik wilde net zoals Appa een intelligente allochtoon zijn. Op school leerde ik niets wat ik herkende uit mijn leven, dus ging ik naar het tweedehandse boekwinkeltje in de stad. Uiteraard werd ik daar naar de schappen getrokken met het label filosofie erboven. Ik pakte interessante titels uit de kast, sloeg ze open, maar begreep er weinig van. Lange zinnen. Eindeloos veel komma's in plaats van punten. Overal moeilijke woorden die ik op het vmbo sowieso niet tegenkwam. Maar soms, soms was er een boek met woorden die ik wél kende. Niet van school, maar van de politieke rap- of reggaenummers die ik luisterde. Woorden als 'staat', woorden als 'macht', als 'revolutie'. Zo werd ik een straatrat van vijftien die Plato's *De staat* in zijn magere boekenkast had staan. De schrijfstijl sprak me niet aan, de argumenten begreep ik evenmin, maar ik begreep wel dat Plato worstelde met een fundamentele vraag die mij ook al

bezigheid: wat is rechtvaardig samenleven? Want de huidige situatie kan het niet zijn.

Ik schrijf dit boek omdat ik graag had gewild dat zo'n boek bestaan had toen ik nog geen woorden had voor de dingen die ik ervaarde. Er is veel geschreven over relaties, over macht en geweld, over heling en liefde, maar zelden kom ik deze onderwerpen in samenhang met elkaar tegen. Als ik lees over machtsstructuren en geweldsmechanismen, mis ik meestal het doorleefde verhaal van de mensen die daaronder lijden. Als ik vervolgens zelfhulpboeken opensla over trauma en heling, gaat het meestal over individuele incidenten en therapievormen, en hoewel dat zeker belangrijk is, mis ik daar weer de koppeling met systemische vormen van geweld. Boeken over de liefde leggen meestal de nadruk op romantiek, waardoor er nauwelijks aandacht is voor de invloed van de maatschappij op de kwaliteit van onze liefdesrelaties. In mijn leven zijn al die zaken echter verweven. Een deel weglaten is het vertellen van een incompleet verhaal. Een waar ik me in elk geval niet in herken.

De wijk waar ik ben opgegroeid, heeft door de jaren heen verschillende benamingen gekregen. Achterstandswijk, probleemwijk, vogelaarwijk, krachtwijk en tegenwoordig wijk met een uitdaging. Alsof de werkelijkheid verandert wanneer je er een vriendelijker woord voor bedenkt.

Voor mij was het vooral de plek waar ik al jong doorhad dat wat zich achter een voordeur afspeelt nooit alleen achter die voordeur ontstaat. De depressie van mijn moeder, haar regelmatige woedeaanvallen, de vele dagen waarop ze nauwelijks uit bed kwam en de momenten waarop haar stem zich tegen mij keerde, stonden niet los van de enve-

lopen van de schuldsanering en of de sociale dienst op tafel. Geld was er maar weinig thuis. Onder bewind leven betekende dat de rechter iemand had aangesteld om mijn moeders uitkering te beheren. Zo stond er om de week vijftig euro leefgeld op de rekening. De rest verdween in schulden die zo hoog waren opgelopen dat ik als kind niet begreep waar ze begonnen en of ze ooit nog zouden eindigen.

Mijn ouders hadden sinds mijn peuterjaren al nauwelijks contact met elkaar, en dat was maar goed ook. Als ik het weekend bij mijn vader in Apeldoorn stopte hij me wat geld toe voor mijn moeder. Helaas betekende stijgende kosten zonder stijgende uitkering voor hem dat er elk jaar weer minder overbleef. Toen zijn alimentatie zich beperkte tot een tientje en ik rond mijn elfde zelf geld op straat begon te verdienen, legde ik het verschil bij. Ik drukte het geld in de handen van mijn moeder en zei dat het van papa kwam. Ik deed dit graag. Want de twee dagen erna was het alsof ik een andere moeder had. Een moeder die grappjes maakte, die aandacht had voor waar ik doorheen ging en soms spontaan kon voorstellen om samen naar de videotheek te gaan. Ik mocht een film uitkiezen en soms, heel soms, zelfs een veel te dure pot Ben & Jerry's *Cookie Dough* meenemen. Thuis gingen de kaarsjes aan en kropen we tegen elkaar aan op de bank. Op zulke avonden kon ik voelen hoe lief ze eigenlijk was. Hoe aanwezig ze kon zijn wanneer de wereld haar even niet onder water duwde.

Mijn moeder sprak beperkt Nederlands en haar eigen moedertalen, het Hebreeuws en Darija, heeft ze mij nooit geleerd. Toch heeft de taalbarrière tussen ons haar niet gehinderd in het communiceren van de bron van haar on-

geluk. Ze vertelde het niet als excuus voor haar gedrag, maar wel begreep ik als kind al dat een hele hoop haar ook maar overkomen is.

Haar verhaal begon in het zuiden van Marokko. In Rbat Lhjar, een buitenwijk van Zagora aan de rand van de Sahara, hadden mijn grootouders een klein winkeltje. Met een stukje grond en een paar ezels. In 1962 vertrok mijn opa Makhlouf, inmiddels tweeëntachtig jaar oud, met zijn eerste en tweede vrouw en elf kinderen naar Palestina. Mijn oma Zohara was veertig jaar jonger dan hij. Kort na aankomst beviel ze daar van nog een dochter: mijn moeder. Zoals zo veel Marokkaanse Joden waren ze naar de jonge staat Israël vertrokken. Met de belofte dat daar een beter leven op hen wachtte. De werkelijkheid waarin mijn moeder terecht kwam zag er echter anders uit. Ze belandde in een soort krottenwijk waar ze de straat op werd gestuurd om te bedelen voor kleingeld en wat eten.

Overdag werd ze gezelschap gehouden door straatkatten en vermaakte zichzelf door aardappelen te stelen waar ze stokjes in stak en een stukje stof omheen wikkelde. Nu had ze ook een poppetje om mee te spelen. Aan het eind van de dag keerde ze terug naar een net te krappe woning waar te veel mensen dicht op elkaar sliepen. In een van die nachten, in een kamer met een van haar oudere broers, gebeurde het. Zij was nog net geen tiener, vertelde ze me. Ze begon haar vrouwelijke vormen te krijgen. Een fase waarin aandacht van jongens interessant begint te worden. Maar niet van je broer. Hij betaste haar in de stilte van de nacht en ging over grenzen heen waarvan hij moest weten dat hij ze niet mocht overschrijden. De grootste klap kwam pas toen ze het na lang zwijgen de moeder had verzameld om het aan haar moeder te vertellen. Die

weigerde haar te geloven en koos de kant van haar broer.

Met een breuk in haar hart verliet ze niet lang daarna het huis en trok ze de straat op. Ze hopte van internaat naar internaat. Plekken waar ze steeds opnieuw werd binnengebracht, als onhandelbaar werd bestempeld en weer doorgestuurd naar de volgende. Op haar achttiende werkte ze achter een bar op het strand. Daar ontmoette ze een Nederlandse man die door zijn rijke ouders naar een kibboets in Israël was gestuurd om van de heroïne af te kicken. Ze werden verliefd. Naast liefde bood hij haar vooral een uitgang. Weg uit de plek die haar zo veel ellende had bezorgd. Samen vertrokken ze naar Nederland en trouwden. Mijn moeder kreeg een paspoort en baarde twee mooie dochters. Mijn zussen.

Een nieuw land betekende echter geen nieuw leven. Haar man raakte opnieuw verslaafd. Regelmatig kwam ze thuis en bleek er weer iets verdwenen: de radio, de tv, verschillende meubels die hij had verkocht om zijn verslaving te bekostigen. Mijn moeder kreeg niet lang daarna een ernstig auto-ongeluk, waarna ze twee maanden in coma lag, haar dochters uit huis werden geplaatst en zichzelf 100% arbeidsongeschikt werd verklaard. Tot haar overlijden in 2020 zou ze afhankelijk zijn van een uitkering en de sporadische klusjes die ze zwart ernaast deed. Van trouwjurken opknappen en in Beverwijk verhandelen, meubels via Marktplaats kopen, opnieuw schilderen en voor twintig euro winst versjacheren tot daten met criminelen en hen helpen met hun louche zaken.

Mijn vader was een van die louche types. Een cocaïne- en heroïnedealer die dacht liefde te kunnen kopen met geld. Hij schreeuwde, dreigde en sloeg, maar zodra hij haar wat geld toeschoof was alles goed. Mijn moe-

der droeg zo veel alleen dat ze hier ook maar voor settelde. Een echt alternatief was er ook niet, laat ik maar zeggen. Voor hem evenmin, om eerlijk te zijn. Uit puur toeval ontmoetten ze elkaar; twee mensen die elkaar het leven zuur hebben gemaakt. Ik heb er nooit verhalen over gehoord, maar ik hoop dat ze samen ook goede tijden hebben gehad. Wel waren ze het erover eens dat het mooiste dat uit hun samenzijn voortkwam een kind was. Ik.

Ik ben product van hun relatie en zij waren product van een hele hoop andere relaties die hen hadden gevormd tot wie ze waren. Wie ze waren als partners voor elkaar, als vrienden voor hun omgeving en als ouders voor mij. Gevormd in het soort leven dat ze hebben geleden en de soort dood ze beiden stierven. Twee mensen die mij als kind al toevertrouwden dat ze al heel lang ongelukkig waren. Mijn moeder vertelde me toen ik zestien was voor het eerst dat ze eigenlijk niet meer wilde leven. Helaas, of gelukkig misschien, werd ze op de vrij jonge leeftijd van zesenvijftig ongeneeslijk ziek. Nog geen vijf maanden later overleed ze aan longkanker. Mijn vader, die al dertig jaar met allerlei lichamelijke kwalen rondliep, overleed drie jaar na mijn moeder op zijn vijfenzestigste.

Mijn wijk, het Arnhemse Presikhaaf, kent een overvloed aan dat soort verhalen. Verhalen van migratie. Van ouders die uit armoede komen en weer in armoede belanden. Van kinderen die naar zwarte scholen worden gestuurd, samen met anderen uit dezelfde sociaal-economische klasse, en die met dezelfde Cito-score als witte kinderen toch een lager advies krijgen. Die dromen van banen waarvoor je een diploma van een hogeschool of universiteit nodig hebt, maar te horen krijgen dat een mbo-opleiding al am-

bitieus genoeg is. Die het beeld internaliseren dat ze dom zijn en dat leren niet voor hen is weggelegd.

Het is een wijk vol verhalen van jongens die hun moeder zien worstelen met geld. Jongens die zich schamen wanneer ze iedere vrijdag met twee bigshoppers door de wijk naar de voedselbank lopen, om twee potten pindakaas te ontvangen, en verder bijna niets om een normale maaltijd mee te maken. Jongens die op de middelbare school in contact komen met leeftijdsgenoten uit andere wijken – ‘betere’ wijken waar men mooie schoenen, mooie kleding en nieuwe gameconsoles heeft – en dan natuurlijk beginnen te vergelijken. Die denken: ik wil dat ook. Ze horen rappers praten over hun leven, zien influencers pronken met dure auto's en dikke villa's, en kennen in hun eigen omgeving oudere jongens, mannen eigenlijk, die nieuwe Jordans hebben, en broeken, petten en nektassen van luxemerken als Louis Vuitton, Gucci, Balmain en Prada. Plus een Mercedes, een Audi of desnoods een Volkswagen Polo, maar dan wel de sportvariant met turbo en zo.

In zo'n wijk zie je de dealers rondhangen bij de cafetaria tegenover het speeltuintje achter je huis. In de winter geven ze je soms een patatje, in de zomer een ijsje. Je weet van jongs af aan hoe ze aan hun geld komen, maar je weet ook hoe belangrijk geld is. Dat geld je moeder blij zou maken, dat de sfeer in huis zou verbeteren als er wat extra's te besteden was. Dat geld je ook beter over jezelf zal laten voelen en dat je bij je vrienden in aanzien zou stijgen.

Ook is het een wijk vol verhalen van meiden die al vanaf jonge leeftijd leren dat hun lichaam niet van hen is. Dat op straat lopen betekent dat je constant gescand wordt – ogen die je volgen, mannen die je naroeppen, handen die vinden

dat aanraken onbestraft kan. Meiden die leren een blik te ontwijken om ongewenste en wellicht levensbedreigende situaties te voorkomen. Die bij elkaar inchecken of ze veilig zijn aangekomen. Die weten: mocht er iets gebeuren, dan zullen mensen mij vragen wat ik aanhad, hoe ik keek, op welke manier ik er zelf om gevraagd heb.

Ze leren dat hun stem minder serieus wordt genomen dan die van een man, en hun zorgen minder dan die van een witte vrouw. Hun broers worden opgepakt, hun vaders zijn afwezig, hun moeders te moe om rekening met hen te houden. Al jong leren ze om voor hun broertjes en zusjes te zorgen, en voor hun moeder, vader en andere familieleden, en als laatste pas voor zichzelf. Ze zien dat andere vrouwen in de wijk al jong kinderen krijgen en constant in gevecht zijn met de vaders, die komen opdagen wanneer ze daar zin in hebben op hun eigen voorwaarden. Ze zien alleenstaande moeders meerdere kinderen opvoeden. Ze zien dat relaties niet om liefde hoeven te draaien, maar soms ook gewoon puur praktisch zijn: geld, spullen, een klusjesman, toegang tot een auto. Alle beetje helpen.

Het is een wijk waar kids opgroeien tussen vrouwen die noodgedwongen hard zijn geworden en gewonde mannen die hun pijn uiten in controledrang, emotionele afwezigheid, stilte of agressie. En ondertussen weten die kids maar al te goed dat deze maatschappij hen uitkotst omdat ze zwart zijn, omdat ze uit Suriname, Curaçao, Aruba, Bonaire, Kaapverdië of Ghana komen. Omdat ze uit Marokko, Turkije, Servië of Albanië komen, of een ander niet-westers land, en op basis van hun verschijning de status van allochtoon krijgen. Ze zien politici en gasten bij praatprogramma's hun religie en cultuur belachelijk maken en weten dat agenten en overheidsinstanties hen per defini-

tie beschouwen als verdacht, crimineel, beestachtig. Dat er naar hen verwezen wordt als tuig, als NATOS (Noord-Afrikaanse teringlijers op sportschoenen), een term die bedacht is door Nederlandse politieagenten. In appgroepen noemen sommigen van die agenten zichzelf Marokkanenverdelgers.

Het is een wijk waar jongeren vrienden of familie in de gevangenis hebben en daar geld naartoe sturen zodat ze televisietijd of postzegels kunnen kopen. Misschien proberen ze kliksigaretten met hasj erin naar binnen te smokkelen bij familiebezoek. Ze hebben een zus die is opgepakt voor drugssmokkel, met kilo's cocaïne in de binnenvoering van een koffer en bh. Een zus die acht maanden moet zitten in een vrouwengevangenis. Waarna jij als jongen van twintig plots verantwoordelijk wordt voor haar dochtertje van tien. Dat meisje gaat tijdelijk naar school bij jou in de wijk, en je hoort dat witte jongens haar vanwege haar donkere huid 'poepvlek' en 'Zwarte Piet' noemen. Keer op keer komt ze huilend thuis, tot je naar de school toe gaat, de juffrouw vertelt dat als zij het niet oplossen, je zelf naar de ouders van de grootste pestkop gaat en hen allebei, zowel vader als moeder, kapottrapt voor de ogen van hun kind. Test me maar, roep je nog.

Het is een wijk waarin geweld en het heft in eigen hand nemen wel degelijk de oplossing is. Een wijk waar stokken, knuppels, bakstenen en loden pijpen een gevoel van veiligheid oproepen. Een wijk waar je als twaalfjarige drie maanden lang naar school gaat met een schroevendraaier in je binnenzak omdat je bereid bent de bullebak tussen zijn ribben te steken als hij je nog één keer aanraakt. En eigenlijk was het niet meer dan dom geluk dat je met rust werd gelaten die maanden; en dus niemand hebt hoe-

ven steken. Geluk dat je wegwam van de politie nadat je als dertienjarige de Zeeman in Klarendal hebt overvallen. Geluk dat je nooit bent opgepakt voor wat je hebt gedaan. Geluk dat je homie die ene nacht zijn wapen niet in huis had, want anders had je het meegenomen toen je hoorde dat je zus door haar vriend was geslagen.

Het is een wijk waar mensen weten dat ze door werkgevers beoordeeld worden op hun namen. Dat hun tongval verraad dat ze meer talen dan alleen het Nederlands spreken, zoals Papiamento, Darija of Sranan, en dat dit niet gezien wordt als rijkdom maar als taalachterstand. De ouders van die mensen zijn hier ooit heen gehaald om in fabrieken te werken en dit land op te bouwen. Hun voorouders zijn ontvoerd uit West-Afrika, India of de Molukken en moesten vervolgens ergens op het land werken. De rijkdom die uit hun arbeid voortkwam, vloeide ondertussen terug naar Nederland en droeg bij aan de bloei van steden als Amsterdam, Den Haag, Middelburg en Dordrecht.

Het is een wijk vol mensen die de nasleep van dit systeem nog aan den lijve ondervinden. Mensen die hun best doen om zichzelf te bewijzen: dat ze slim zijn, dat ze talenten hebben, dat ze een gelijkwaardige behandeling verdienen. Mensen die daar zoveel energie in steken dat ze opbranden en uiteindelijk alleen nog maar een dikke middelvinger kunnen opsteken naar de maatschappij die van hen verlangt dat ze integreren. Terwijl integratie in de praktijk vaak betekent dat je steeds meer van je eigenheid moet opgeven om in de mal van de witte orde te passen. Ze zeggen: fuck die mal, fuck je witte kaders, fuck je witte moraal vol dubbele standaarden en je witte superioriteitsgevoel waarmee je denkt te kunnen bepalen wie waardig is en wie niet. En tot slot: fuck die grote bek vol woor-

den als beschaving, vooruitgang, modern, ontwikkeling, rationeel, objectief, neutraal, universeel, vrij en verlicht. Woorden die dienen als wapenstok, als manier om ons structureel weg te zetten als dom, barbaars, onbeschaafd en onderontwikkeld.

Deze verhalen staan niet op zichzelf; het is niet toevallig dat zulke verhalen zo wijdverspreid zijn, en dat hetzelfde soort mensen op hetzelfde soort plekken hetzelfde soort levens leidt. Al die levens zeggen iets over onze samenleving en de manier waarop die georganiseerd is. Mijn doel is het serieus nemen van verhalen uit de marges, waaronder mijn eigen verhaal en dat van mensen uit mijn omgeving, en ze als startpunt gebruiken voor het denken over *relaties*. Ik wil hiermee laten zien dat filosoferen en het ontwikkelen van een politiek bewustzijn, oftewel reflecteren op de toestand van de wereld en onze collectieve toekomst, niet voorbehouden is aan een geprivilegieerde klasse, voor wie denken over de wereld een intellectuele hobby kan zijn in plaats van een politieke noodzaak.

Sterker nog, ik ben ervan overtuigd dat we niet om de ervaringen van mensen die leven in de marges heen kunnen, zowel in Nederland als wereldwijd. Het zijn juist de onzichtbare verhalen, de uitgewiste en genegeerde, die ons vertellen hoe de wereld in elkaar steekt. Zij maken zichtbaar waar geweld en diep onrecht plaatsvinden, wie daardoor geraakt worden en welke structuren dat mogelijk maken. In een boek dat iets probeert te zeggen over rechtvaardigheid en zelfs liefde, kan ik niet anders dan die verhalen meenemen. Mijn manier van kijken naar de wereld is gevormd door de omgeving waarin ik ben opgegroeid, en hoewel afkomstig zijn uit zo'n omgeving vaak

beschouwd wordt als gebrek, ben ik het met de tijd gaan waarderen als rijkdom. De gedachtes die je in dit boek zult aantreffen, zijn een poging om filosofie te grondvesten in het echte leven.

Maar wie de fuck ben ik?

Eerlijk gezegd vind ik het best spannend om in dit boek zoveel persoonlijke verhalen op te nemen. Niet omdat ik bang ben veroordeeld te worden om wat ik heb gedaan of wat ik meegemaakt heb, maar omdat ik niet de suggestie wil wekken dat dit boek uiteindelijk over mij gaat. Als ik over mezelf schrijf, schrijf ik ook over de wereld en de mensen om mij heen. Net zoals ik onmogelijk over de wereld kan schrijven zonder dat daarin ook jij en ik verschijnen. En mocht ik over jou schrijven, dan zal ik daar zowel mijzelf als de wereld in meenemen. Dat is precies waarom ik over *relationaliteit* wil schrijven. Juist omdat ik zo veel weerstand voel bij *individualiteit*.

Hoe diep die weestand zit, merkte ik toen ik Karim vertelde dat ik een boekcontract bij De Geus had getekend. Karim is een van mijn beste vrienden en bovendien taalvirtuoos en briljant dichter. Hij keek me aan met zo'n brede lach die duidelijk liet zien dat mijn overwinningen ook de zijne waren en zei: 'Broer, dit nieuws maakt me zó blij! Jij hebt dit echt verdiend!'

Yikes.

Kijk, dit was niet de eerste keer dat iemand zoiets tegen me zei, maar voor Karim was het vanaf dat moment wel de laatste. Want hoe bedoel je: ik heb dit verdiend?

Natuurlijk werk ik. Ik zit dagen achter mijn laptop, reis

het hele land door voor optredens, repeteer tot laat, haal deadlines terwijl ik te weinig slaap en zit soms wekenlang van 's ochtends vroeg tot 's avonds te schrijven om vervolgens naar huis te gaan met het gevoel dat ik alleen maar absolute troep heb geproduceerd. Bij interviews komt ook weleens mijn nogal gestapelde studieloopbaan ter sprake: vmbo, mbo, hbo-propedeuse, wo-bachelor, wo-master cum laude. Dan hoor ik de bewondering in iemands stem wanneer die zegt: wauw, jij hebt echt hard gewerkt. En dan zeg ik steeds hetzelfde: nee, ik heb vooral ontzettend veel geluk gehad!

Want ik had ook gewoon kunnen uitvallen op het vmbo. Ik vond het daar verschrikkelijk. Ik zat er voornamelijk omdat de leerplicht mij ertoe dwong en gebruikte mijn kluisje liever om zakjes gruis (verkruiemde wietresten) te verkopen dan om schoolboeken in te bewaren. Bij bijna ieder lesuur dacht ik: what the fuck moet ik hiermee? De stof stond zo ver van mijn leefwereld af dat ik nauwelijks begreep waarom ik geacht werd er iets om te geven. Niets ervan leek te raken aan wat er bij mij thuis gebeurde, wat ik op straat zag of aan de vragen waar ik zelf mee rondliep. Ik had het geluk dat er een leraar, meneer De Lugt, bij mij op school was die zich niet stoorde aan de oordopjes in mijn oren en de capuchon die ik op had. Die mij af en toe Engelstalige boeken toeschoof met rappers of gevangenen als protagonisten, in werelden waar ik mezelf wel in herkende.

Ik heb geluk gehad dat hij naar me omkeek. Dat hij me zei: 'Wat ben je aan het doen, jongen, op deze manier ga je een toekomst op straat tegemoet.' Ik die zei dat ik die toekomst verwelkomde, er was toch geen alternatief voor mij. Doorbreken in de muziek misschien. Geluk dat hij me

wees op een mbo-muziekopleiding. Dat als ik even mijn best deed ik volgend jaar daarnaartoe kon. Geluk dat dit mij enigszins motiveerde en met minimale moeite mijn vmbo-diploma kon halen en weg was uit de *hell* die de middelbare school is. Wat een geluk dat zo'n creatieve opleiding überhaupt bestaat in Nederland.

Gelukkig werd ik al omringd door muziek sinds ik in mijn moeders buik zat en had de dagelijkse aanwezigheid van ritmes en melodieën me iets bijgebracht. Gelukkig kan ik maathouden met rappen, kan ik woorden zo organiseren dat ze muzikaal klinken. Gelukkig hadden we geld bij elkaar kunnen sprokkelen die zomervakantie om een iMac te kopen, wat een vereiste was om als producer aan de muziekopleiding te beginnen. Gelukkig genoot ik ervan om naar die lessen te gaan – muziektheorie leren, elkaar feedback geven, spelen met synths en compressors en equalizers. Gelukkig werd die opleiding voor het grootste deel door de overheid betaald en was er extra studiefinanciering als je ouders in de bijstand zaten. Gelukkig waren de schulden grotendeels afbetaald toen ik aan mijn eerste jaar begon, zodat ik minder hoefde te denken aan geld en me kon richten op mijn studie.

Voor al dat geluk heb ik helemaal niets hoeven doen. Mijn nieuwsgierigheid maakte het vanzelfsprekend dat ik mijn tijd en energie in bepaalde zaken stak. Tijdens mijn hbo-opleiding tot docent geschiedenis ging ik met veel plezier naar de colleges omdat ik de inhoud simpelweg interessant vond. Een klasgenoot sleurde me vervolgens mee naar de open dag van de filosofieopleiding op de Radboud Universiteit in Nijmegen. Zo belandde ik met een onzeker gevoel maar met grote ogen van enthousiasme in een proefcollege over Foucault en zijn notie van 'macht'. Het

thema waar ik al zo lang over las en nadacht was hier gewoon onderwerp van studie! Ik dacht: wauw, ik kan dus naar school gaan en een diploma behalen terwijl ik me in dit soort onderwerpen verdiep?

Meteen was ik gegrepen, en de volgende dag meldde ik me aan, met in mijn hoofd nog steeds het idee dat iemand als ik daar niet thuishoorde. Tijdens mijn eerste week werd duidelijk dat ik niet de enige was die er zo over dacht. De decaan van de opleiding vroeg me om langs te komen op zijn kantoor. Hij wilde toch even bij mij inchecken: of ik dacht dat ik de opleiding wel zou aankunnen, aangezien ik van het mbo kwam en zo. Ik heb eerlijk toegegeven dat ik het zelf ook niet wist. Zijn zorgen bevestigden de mijne, maar mijn enthousiasme was gewekt, en mede dankzij de toffe klasgenoten en het interessante curriculum bleef dat enthousiasme aanhouden.

Mijn grootste valkuil is dat ik niet zo goed ben in dingen afmaken die ik niet leuk vind. Wat een geluk dus dat ik zo heb kunnen genieten van bijna alle vakken die me werden aangeboden. En wat ik niet leuk vond? Geskipt. Dan mailde ik de examencommissie om te vragen of ik het vak mocht vervangen door iets anders waar ik wel warm voor liep, met een onderbouwing waarom het vervangende vak goed zou passen binnen mijn academische ontwikkeling. Veelal met goedkeuring als gevolg. Dat zelf in elkaar knutselen van mijn vakkenpakket deed ik eigenlijk al vanaf het vmbo, waar ik in het tweede jaar de vakken wiskunde, Frans, Duits en biologie had laten vallen. Toen het na mijn bachelor tijd werd voor een master, heb ik daar uiteindelijk vier jaar over gedaan. Vier jaar, vier verschillende opleidingen en drie steden. Bij elke opleiding heb ik één of twee vakken gevolgd die écht met me resoneerden

en pasten bij de richting waarin ik me wilde specialiseren. Die studiepunten heb ik vervolgens meegenomen naar de volgende opleiding.

Mijn masterfase was dus een soort frankensteincreatie van vakken en onderwerpen die allemaal een steentje hebben bijgedragen aan mijn blik op de wereld. Voor het behalen van mijn diploma ben ik uiteindelijk weer terug naar Nijmegen gegaan. Daar besepte ik hoeveel geluk ik had dat de opleiding Philosophy, Politics and Society op die specifieke manier was ingericht, met die specifieke docenten en vakken. Veel ervan sloot naadloos aan op mijn interesses en mijn manier van filosofie bedrijven, en mijn masterscriptie was precies, echt precies, de scriptie die ik wilde schrijven. Ik heb het op mijn manier mogen doen omdat ik de juiste scriptiebegeleider aan me wist te binden. Iemand die begreep wat ik wilde schrijven, mijn visie deelde en me de ruimte gaf om die te ontwikkelen. Daarvoor zal ik haar, dr. Anya Topolski, altijd dankbaar blijven. Ik heb vele uren aan die scriptie zitten werken, vaak met de handen in de haren, puffend en in de knoop met mijn woorden, maar het was een van mijn leukste schrijfprojecten ooit. En ik heb er ook nog eens een 9,5 voor gekregen.

Ik mag van geluk spreken dat ik plezier haal uit het schrijven van een essay of scriptie en dat het me ook nog eens ligt. Dat ik het niet vervelend vind om in college te zitten en urenlang te luisteren naar een docent (mits de inhoud me interesseert). Geluk dat best veel dingen me interesseren. Geluk dat ik schrijven niet vervelend vind. Geluk dat ik zelfstandig werken zonder al te veel contact met docenten of begeleiders juist erg kan waarderen. Bovenal heb ik geluk dat mijn interesses en de vermogens die ik

heb ontwikkeld – mijn liefde voor filosofie, mooi spreken, muzikaal en academisch schrijven – juist op deze plek en op dit moment in de geschiedenis worden gewaardeerd. Ik kan op mijn manier over onderwerpen schrijven die ik tot vind en daar een goed cijfer voor krijgen. En wanneer het werk is, kan ik er zelfs geld voor vragen.

Natuurlijk zijn er ook tegenslagen op mijn pad gekomen. Meer dan genoeg zelfs. Maar de reden dat ik voor mijn gevoel vooral veel geluk heb gehad, is dat ik op dit moment de vruchten kan plukken van wat ik in het verleden heb gedaan. Ik kan als kunstenaar mijn absurde huur in het centrum van Amsterdam betalen. Ik doe in het algemeen vrij weinig dingen die ik heel stom vind, en ik heb de ruimte en middelen om tijd met mijn geliefden door te brengen en zonder erover na te denken een bloemetje of een snack voor ze te kopen. In een andere context – ander land, andere tijd, andere situatie – hadden mijn gelukken ongelukken kunnen zijn. Dan hadden mijn kundigheid in schrijven en mijn interesse in filosofie misschien nauwelijks economische waarde gehad, en had ik er in ieder geval niet mijn inkomen mee kunnen verdienen.

Als iemand zegt dat ik hard heb gewerkt en mijn successen heb verdiend, dan is dit wat er door mijn hoofd gaat: al die uren aan inspanning voelen nauwelijks noemenswaardig in het licht van de hoeveelheid geluk die ik heb om überhaupt in deze geprivilegieerde positie te verkeren. Begrijp me niet verkeerd; ik wil niet suggereren dat de goede dingen in mijn leven me enkel ‘overkomen’ zijn, alsof ik daar zelf geen actieve rol in heb gespeeld. Tuurlijk dóé ik dingen – en elke dag zelfs weer nieuwe. Maar de persoon die doet, bestaat niet als losse ik. Niet als individu. Niet als enkelvoudig, opzichzelfstaand en afge-

scheiden geheel. Ik besta als een relationeel ik, een ik die alleen deze specifieke vorm heeft gekregen omdat er heel veel anderen betrokken zijn geweest bij het continu vormgeven en mogelijk maken van wat ik ben.